

Tiivistelmä tasa-arvovaltuutetun lausunnosta hallituksen esityksestä varhaiskasvatuslain muuttamisesta (dnro 16/010/2019)

Tasa-arvovaltuutettu kannattaa ehdotettua muutosta ja pitää erittäin tärkeänä subjektiivisen kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamista kaikkien lasten oikeudeksi. Muutos parantaisi sukupuolten tasa-arvoa ja vanhempien mahdollisuuksia työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen.

Tasa-arvovaltuutettu totesi eduskunnalle 2018 antamassaan kertomuksessa (K 22/2018 vp) suosituksenaan, että subjektiivinen päivähoito-oikeus tulee palauttaa kaikkien lasten oikeudeksi. Tasa-arvon kannalta subjektiivisen päivähoito- ja varhaiskasvatusoikeuden rajoittaminen osa-aikaiseksi oli iso tasa-arvopoliittinen taka-askel.

Pienten lasten vanhempien työllisyysasteeseen ja työhön osallistumiseen vaikuttavat työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen mahdollisuudet. Joustavilla, helposti saavutettavilla ja laadukkailla varhaiskasvatuspalveluilla on keskeinen merkitys siinä, miten pienten lasten vanhemmat voivat sovittaa yhteen perheenhuoltovelvollisuudet ja työelämäänsä osallistumisen.

Varhaiskasvatusoikeuden sukupuolivaikutuksia arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon, että toistaiseksi äidit vastaavat pääosin lasten hoidosta. Valtaosa isistä käyttää lyhyttä, parin kolmen viikon vapaata. Äidit käyttävät kuitenkin edelleen valtaosan perhevapaista. Esimerkiksi vuonna 2016 äidit pitivät vanhempainpäivärahapäivistä 90,5 % ja isät 9,5 % (Kela 2018, Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2017). Hoivan sukupuolittuneen luonteen takia varhaiskasvatuspalvelut vaikuttavat erityisesti naisten mahdollisuuksiin osallistua ansiotyöhön.

Yhteiskunnan vastuulla on sen varmistaminen, ettei vanhempi menetä työmahdollisuuksia sen vuoksi, ettei hän ole voinut ottaa vastaan tarjottua työtä lapsen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen takia.

On hyvä, että ehdotuksessa subjektiivisen varhaiskasvatuksen laajuus ei olisi enää riippuvainen lasten huoltajien perhevapaista, opinnoista tai työmarkkina-asetuksesta, vaan lapsen varhaiskasvatusaika perustuisi lapsen ja perheen itse arvioimaan tarpeeseen. Nykyisin varhaiskasvatuspalvelun on voinut saada harkinnan varaisesti kokopäiväisenä esimerkiksi lasten tuen tarpeiden tai vaikean perhetilanteen vuoksi. Tämän selvittäminen viranomaisille on kuitenkin voinut muodostua esteeksi palvelun hakemiselle. Käytännössä kynnys ja kontrolli hakea kokopäiväistä varhaiskasvatuspalvelua lapselle ovat kohdistuneet erityisesti perhevapaalla olevaan vanhempaan eli yleensä äitiin.